

Irland och Korea i ett komparativt historiskt perspektiv

Tobias Hübinette

Irland och Korea är två nationer som under 1900-talet har upplevt kolonialism, självständighetskamp, inbördeskrig och delning. På senare år har dock en fredsprocess inletts i båda länderna som en början till en framtida återförening. Länderna har åtskilligt gemensamt vad beträffar historia och kultur. Det är inte utan orsak som koreanerna kallas "Asiens irländare" och Irland "den keltiska tigern". Historiskt har länderna en erfarenhet av ständiga invasioner och ockupationer. Båda folken har dessutom folkmordsliknande upplevelser och massemi-gration bakom sig.

Kulturellt uppvisar länderna drag av förmoderna samhällen: klantänkande, traditionalism, drag av laglöshet och ett ständigt närvarande våld. Religiöst präglas de båda folken av en allmän religiositet som gränsar till vidskepelse. Fanatism och intolerans lever tillsammans med ett substrat av hedendom respektive shamanism. Politiskt har länderna formats av insulär isolering och utvecklats en nationalism som definierar sig gentemot sina mäktiga grannar i öster. Inrikespolitiskt dominerar drag av extremism och fraktionisering, ideologilöshet, regionalism och inslag av nepotism. Ekonomiskt är båda länderna traditionellt utpräglade jordbrukskulturer. De södra staterna har dock under det senaste decenniet uppnått en anmärkningsvärd ekonomisk och industriell utveckling medan de tidigare framgångsrika nordliga grannarna har drabbats av inbördeskrig och sönderfall.

Detta är ett försök till en komparativ studie av Irland och Korea med den historiska bakgrunden och delningen som bakgrund. Syftet med uppsatsen är att söka efter likheter, men också skillnader i två nationer som delats och vars historia har präglats av ständigt skiftande gränser och skiljelinjer, såväl politiska som kulturella. Efter inledningen följer en historisk bakgrund till de båda länderna fram till själva delningen och som delade nationer. Därefter följer en komparativ specialstudie av den republikanska rörelsen i Nordirland och minjung-rörelsen i Sydkorea, de mest tydliga uttrycken för en strävan efter en återförening i nationalismens tecken. Hemskrivningen avslutas med en diskussion om likheter och skillnader.

Den historiska bakgrunden¹

Förhistorien

6000 f Kr kapades den direkta förbindelsen med kontinenten, men redan 500 år innan Irland blev en ö anlände de första människorna. De mänskliga spår som är kända från den mesolitiska eran hittas längs östkusten.

Den neolitiska eran dateras från 3000 f Kr med bosättningen i Lough Gur, Limerick. Bronsåldern dateras från 2000 f Kr, och järnåldern från 500 f Kr. 300 f Kr nådde den med kelternas förknippade La Tène-kulturen Irland från kontinenten.

De äldsta mänskliga fynden från det paleolitiska Korea i Sôkchang-ni, Södra Ch'ungch'ông, har daterats till 20 000 f Kr. Den neolitiska eran börjar från 4000 f Kr med fyndplatser i Kulp'o-ri, Norra Hamgyông, och i Tongsam-dong utanför Pusan.

Koreas neolitiska kultur bär släktskap med fynd i Sibirien, och koreanernas ursprung är också förknippat med regionens klansamhällen och shamanistiska kultur. Efter bronsålderns inträdande 1200 f Kr och definitivt innan järnålderns början 300 f Kr antas dagens koreaner ha anlänt till halvön.

Forntiden

307 f Kr är det traditionella datumet för grundandet av Emain Macha, huvudstad i kungariket Ulster och Irlands första kända statsbildning. Ulster är scen för Irlands motsvarighet till Iliaden, Táin bó Cuailnge, vars stridsvagnsburna krigare också påminner om de i det fornindiska eposet Mahabharata.

Från 300-talet började irländare angripa romerska Brittanniens västkust. Kontakter med den senromerska världen ledde till kristendomens införande på Irland. Sankt Patrik, Irlands nationalhelgon, anlände till Irland 432 och 444 grundades Armagh, Irlands religiösa centrum. Kring 450 förstördes Emain Macha av kungariket Connacht. Händelsen markerar ett maktskifte från den norra delen till den centrala, från kungariket Ulster till högkungadömet Tara och klanen Uí Néill.

¹ Det historiska avsnittet bygger om inte annat anges på de båda standardverken TW Moody & FX Martin, *The course of Irish history* (Dublin, 1994) och Ki-baik Lee, *A new history of Korea* (Seoul, 1984).

Koreas första stadsbildning dateras traditionellt till 194 f Kr då kungariket Chosŏn grundades. 109 f Kr invaderade Han-Kina landet och etablerade fyra militära stöddepunkter som varade till 313. 37 f Kr grundades Koreas mäktigaste stat under forntiden, Koguryŏ. Tillsammans med Silla och Paekche representerar Koguryŏ de tre kungarikenas tid.

Under kung Kunch'ogo (346-75) uppnådde Paekche sin största utsträckning. Paekche hade även kolonier i Japan, och spelade en viktig roll i förmedlingen av kinesisk kultur till öriktet. Närheten till Kina ledde till att buddhismen och konfucianismen infördes först i Koguryŏ 372, och därefter i de övriga staterna. Under kung Kwanggaet'o (391-413) var Koguryŏ en stormakt i regionen med gränser väster om Liao-floden och norr om Sungari-floden i Manchuriet.

562 erövrade Silla stamfederationen Kaya och inledde enandet av landet. 612 invaderade Sui-Kina Koguryŏ men besegrades i slaget vid Salsu-floden. 645 slog Koguryŏ även tillbaka en invasion från T'ang-Kina. 647 slöt Silla en allians med T'ang-Kina, 660 besegrades Paekche och 668 föll Koguryŏ.

Första enandet

445 besteg Niall Noígiallach högkungariket Taras tron. Tara nordväst om nuvarande Dublin fungerade som ett religiöst centrum för Irland som traditionellt delas upp i fem delar: Ulster i norr, Connacht i väster, Leinster i väster, Munster i söder och Meath i mitten med högkungsätet Tara. Med kung Máel Sechnaill I (846-62) som erövrade delar av Ulster och Munster fick högkungatiteln även en politisk innebörd.

Den irländska kristendomen blev genom den anglo-sachsiska erövringen av England på 500-talet isolerad från kontinenten och behöll både hedniska och fornkristna drag. Perioden 650-750 räknas i irländsk historia som landets guldålder när den inhemska klosterkulturen blomstrade. 664 erkändes den romersk-katolska kristendomen, och Irland blev en del av den västeuropeiska gemenskapen.

Från 795 började vikingar härja längs Irlands kuster, och 853 grundade dessa kungariket Dublin. 976 tillträdde Brian Bóruma som kung av Munster och inledde det första enandet av Irland. 999 besegrade Brian Bóruma kungen av Leinster i slaget vid Glen Máma, och 1002 övertog han högkungatiteln. 1014 besegrade Brian Bóruma Dublins vikingarmé vid Clontarf, men stupade samtidigt. Vikingarnas makt över Irland var bruten.

671 fördrevs kineserna från halvön och 676 stabiliserades förenade Sillas gränser. I Manchuriet upprättades kungariket Parhae som dominerades av Koguryŏ-klaner. Parhae gick dock under i samband med khitanernas invasion 926, och den koreanska dominansen i Manchuriet var därmed för alltid bruten.

Förenade Silla under perioden 676-765 betraktas som guldåldern i koreansk historia när den koreanska buddhismen blomstrade. 731 försvagades landet av en japansk invasion och upplösningen permanentades genom att nya stater uppstod. 892 proklamerade rebelledaren Kyŏnhwŏn grundandet av senare Paekche, och 901 grundade Silla-prinsen Kungye senare Koguryŏ. 918 störtades Kungye och efterträddes av Wang Kŏn som döpte om riket till Koryŏ. 934 besegrade Wang Kŏn senare Paekche i slaget vid Unju. Det som var kvar av förenade Silla kapitulerade 935, och 936 föll senare Paekche. Korea var återigen enat under en ny dynasti.

Andra enandet

Perioden efter Irlands enande under Brian Bóruma kännetecknades av sönderfall. Högkungatiteln tillföll den furste som var mäktigast för tillfället. 1166 tillföll den Ruaidrí Ua Conchobair, Irlands siste högkung av Tara.

1169 landsteg en normandisk armé under ledning av Richard FitzGilbert de Clare och året därpå erövrades Dublin. I Windsor-fördraget 1175 erkände Ruaidrí Ua Conchobair kung Henrik II av England som sin herre. De normandiska riddarna fortsatte erövringen av Irland. 1177 föll Ulster, 1235 Connacht och 1250 kontrollerade normanderna tre fjärdedelar av ön.

Irländarna samlade sig dock till motanfall. 1258 utsåg de irländska furstarna en egen kung av Irland, Brian Ó Néill av Cenél Eógain, och 1270 besegrades en normandisk armé vid Áth in Chip. Den normandiska expansionen var bruten, men Irland hade integrerats i den europeiska politiken.

1315 invaderade den skotske prinsen Edward Bruce Irland på inbjudan av de irländska furstarna. 1316 kröntes Edward Bruce till högkung av Irland, men 1318 besegrades han i slaget vid Fochart samtidigt som han stupade. Edward Bruce symboliserar det sista enandet av det keltiska Irland.

Den nytillträdde Koryŏ-dynastin gynnade buddhismen, men dess historia präglades av ständig krigföring. 993, 1010 och 1018 invaderade khitanerna Korea, men besegrades i slaget vid Kuju sistnämnda år. 1044 färdigställdes en mur längs norra gränsen för att skydda landet mot jurchen-folket. 1125 tvingade dessa Korea till en vasallrelation. De ständiga krigen ledde till en underminering av centralmakten. 1196 övertog mili-

tären makten under ledning av Ch'oe Ch'ung-hôn. Ch'oe-klanen styrde Korea som en militärdiktatur till 1258. Från 1223 plågades Korea även av angrepp från japanska pirater.

1231 invaderade mongolerna Korea och tvingade militärdiktaturen till underkastelse. Mongolerna återvände året därpå och det krävdes ytterligare tre invasioner, 1235, 1247 och 1254, innan den restaurerade Koryô-dynastin erkände mongolernas överhöghet 1259. Korea var till 1368 ett mongoliskt lydrike under Yüan-Kina, och mongolerna ockuperade delar av Korea till 1356.

Under Koryô-dynastins sista år försvagades riket, från 1350 intensifierades de japanska piratangreppen och 1359 och 1361-62 invaderades landet av kinesiska rebeller. 1388 erhöll general Yi Sông-gye som hade utmärkt sig i kampen mot de japanska piraterna order om att attackera den nyttillträdde Ming-dynastin i Kina, men vände åter med sin armé och tvingade Koryô-kungen att abdikera. 1392 besteg Yi Sông-gye tronen som den förste representanten för Koreas sista kungadynasti.

Tredje enandet

Irlands medeltida historia går under benämningen "den gaeliska renässansen", och med det menas den keltiseringsprocess normanderna undergick. Den engelske kungens makt var begränsad till området kring Dublin, The Pale, och normanderna övergick till att tala iriska och utöva irländsk kultur. 1478 tillträdde Garret FitzGerald, earl av Kildare och känd som "den store earlen", guvernörskapet över Irland. Dennes regeringsperiod fram till 1513 markerar kulmen på "den gaeliska renässansen".

1534 revolterade Thomas Fitzgerald, guvernör av Irland, mot det engelska styret på Irland. Upprorsledaren sökte stöd hos påven och den habsburgske kejsaren, men besegrades 1535. Från och med nu stationerades engelska trupper permanent på ön. 1536 tvingade Henrik VIII det irländska parlamentet att erkänna denne som överhuvud över irländska kyrkan, och reformationen inleddes. 1541 lät Henrik VIII även kröna sig till kung av Irland. Reformationen gick hand i hand med Englands försök att erövra Irland. Munster besegrades 1583, och 1585 pacificerades Connacht.

1593 utbröt Nioårskriget mellan England och de irländska furstarna i Ulster. Enade under ledning av Hugh O'Neill, earl av Tyrone, vann dessa 1598 en seger i slaget vid Yellow Ford. 1601 landsteg en spansk armé vid Kinsale, och Ulster-armén marscherade söderut för att förena sig med spanjorerna. 1601 besegrades O'Neill i slaget vid Kinsale och kapitulerade slutgiltigt 1603. Slaget vid Kinsale 1601 markerar slutpunkten för det gaeliska Irland. Epilogen kom 1607 med "earlernas flykt" då Hugh O'Neill och 90 av Irlands ledande män lämnade landet. Därmed inleddes Irlands historia som engelsk koloni.

Yi Sông-gye etablerade den nya dynastin efter neokonfucianska principer. Kung Sejongs regeringsperiod 1418-50 markerar Yi-dynastins höjdpunkt. Under dennes tid uppnådde Korea sina nuvarande gränser och indelningen i åtta provinser. 1498-1545 utspelades blodiga fraktionsstrider inom den härskande yangban-klassen vars omfattande jordägande ledde till återkommande bondeuppror.

1592 invaderade Toyotomi Hideyoshi Korea med Ming-Kina som krigsmål efter att ha enat Japan. Japanerna landsteg i Pusan, koreanerna led nederlag i slaget vid Ch'ungju och invasionsarmén avancerade till P'yôngyang. Kineserna kom till Koreas undsättning och en andra invasion 1597-98 kunde begränsas till Kyôngsang innan de japanska trupperna drog sig tillbaka.

Som ett led i erövringen av Kina invaderade manchuerna 1627 det Ming-trogna Korea, och tilltvingade sig landets lojalitet. 1636 återkom manchuerna, och därefter kom Yi-dynastin att förhålla sig lojal till Ch'ing-Kina. 1680-94 inträffade ytterligare utrensningar inom yangban-klassen. Från och med 1600-talet nådde västerländsk vetenskap och kristendom i form av katolicism Korea via Kina.

Kungarna Yôngjo (1724-76) och Chôngjo (1776-1800) försökte stabilisera den politiska situationen och modernisera landet. Under kungarna Sunjo (1801-34) och Hônjong (1834-49) kom den verkliga makten i stället att hamna hos Kim-klanen. 1801 och 1839 genomfördes blodiga massakrer på katoliker.

1864 besteg kung Kjong (1864-1907) tronen, Koreas siste kung i praktisk mening. Efter en massaker på katoliker 1866 attackerade fransmännen Kanghwa-ön samma år. 1866 strandade ett amerikanskt fartyg nära P'yôngyang, och efter att besättningen dödades av lokalbefolkningen attackerade amerikanerna Kanghwa-ön 1871. 1876 tvingade Japan Korea att skriva under ett handelsavtal, Kanghwa-fördraget. Efter 1876 moderniserades Korea och 1894 antogs Kabo-reformerna som dock gynnade japanernas intressen.

1894 utbröt ett bondeuppror i Ch'olla, tonghak-upproret vars ideologi var starkt anti-västerländsk och kiliastisk, och som betecknas som ursprunget för minjung-rörelsen. Upproret ledde till det kinesisk-japanska kriget varifrån Japan avgick som segrare. Ett andra tonghak-uppror utspelade sig 1895-96 och riktade sig mot japanerna.

Efter kinesisk-japanska kriget stod kampen om Korea mellan Japan och Ryssland. 1904 utbröt krig mellan de båda länderna som slutade med att den asiatiska makten avgick som segrare året därpå. Genom fördraget i Portsmouth och avtal med Storbritannien och USA fick Japan fria händer i Korea. Den 22 juni 1907

abdikerade Kjong till förmån för sin son Sunjong (1907-10), och den 24 juli samma år upplöstes den koreanska armén och Korea förvandlades till ett japanskt protektorat.

Kolonialtiden

1609 inleddes "planteringen" av Ulster och 100 000 nybyggare från England och skotska lågländerna bjöds in att bosätta sig i det som idag är Nordirland.² 1641 utbröt ett uppror i Ulster under ledning av Phelim O'Neill. 1649 landsteg Oliver Cromwell i Dublin med 12 000 "järnsidor" och krossade upproret.

1689 flydde den störtade katoliken Jakob II till Irland och startade med fransk hjälp ett uppror, cogadh an dá rí eller "de två kungarnas krig". 1690 avgick den protestantiska sidan med segern i slaget vid Boyne, och 1691 besegrades de fransk-irländska trupperna i slaget vid Aughrim.

Från 1691 antogs "strafflagarna", ett antal anti-katolska och anti-irländska lagar som fullbordade den engelska kolonisationen. 1778 ägde katolikerna som utgjorde tre fjärdedelar av befolkningen fem procent av all jord. En underjordisk katolsk folkkultur utvecklades med nationalistisk poesi på iriska och hemliga sällskap som Whiteboys i Munster.

1791 bildade protestanten Theobald Wolfe Tone organisationen United Irishmen i Belfast. Organisationen markerar födelsen av den republikanska rörelsen.³ United Irishmen var icke-sekteristisk, organiserade både katoliker och protestanter, och startade ett uppror 1798. Leinster-armén besegrades dock vid Vinegar Hill, och Ulster-armén vid Ballynahinch.

Franska trupper landsteg, men operationerna begränsades till Connacht. Upproret slogs ned och ledde till att Irland 1801 blev en del av Storbritannien genom unionsakten. Som en reaktion på detta utbröt ännu ett uppror 1803 under ledning av Robert Emmet som begränsades till Dublin.

1823 bildade Daniel O'Connell Catholic Association, vars mål var att avskaffa strafflagarna och återge katolikerna medborgerliga rättigheter. 1829 antog det engelska parlamentet den katolska emancipationsakten, och O'Connell fortsatte mot nästa mål: att upphäva unionsakten. Radikaliseringen ledde till att rörelsen förbjöds 1843.

1845 slog potatispesten till, och återigen 1846 och 1847. 1841 räknade befolkningen 8,2 miljoner invånare, 1851 6,5 miljoner. En miljon beräknas ha svultit ihjäl, den andra miljonen emigrerade till USA. An gorta mór, "den stora svälten", betydde dödsstöten för den gaeliska folkkulturen. Innan svälten talade 60 procent av befolkningen iriska, vid sekelskiftet 1900 15 procent.

1848 genomförde Young Ireland, ett hemligt republikanskt sällskap, ett misslyckat uppror. 1858 bildade irländare i USA Irish Republican Brotherhood, IRB, vars medlemmar kallade sig fenier efter de irländska sagornas hjältar. 1866 anföll en IRB-armé brittiska Kanada, men invasionen slogs tillbaka i slaget vid Ridgeway. 1867 genomförde IRB ett misslyckat uppror på Irland.⁴ IRB räknas som ursprunget till Irish Republican Army, IRA.

1879 inledde Charles Stewart Parnell "landkriget" mot de engelska godsägarna som 1881 ledde fram till en lag som säkrade de irländska arrendatorernas rättigheter. Parnell fortsatte kampen för självstyre tillsammans med de engelska liberalerna, men när en domstol 1890 avslöjade att Parnell hade en utomäktenskaplig förbindelse tvingades denne avgå och affären betydde slutet för idén om irländskt självstyre.⁵

"Den keltiska renässansen" och uppsvinget för anglo-irländsk litteratur på 1890-talet utvecklade motståndet i en konstnärlig riktning med författare som William Butler Yeats och George Bernard Shaw. 1893 bildades Gaelic League för att rädda det iriska språket och folkkulturen.

1905 bildade Arthur Griffith Sinn Féin som från början var en förhållandevis moderat organisation. Den keltiska renässansen gav nytt liv åt IRB som infiltrerade och övertog Sinn Féin. I 1910 års val segrade liberalerna, och tillsammans med det irländska partiet vanns en majoritet för irländskt självstyre i underhuset 1912. I protest mot detta bildade unionisterna, Nordirlands protestanter, 1913 den paramilitära organisationen Ulster Volunteer Force som under ledning av Edward Carson samlade 85 000 man. Samma år bildade nationalisterna i Dublin Irish Volunteers som organiserade 150 000 "frivilliga". En tredje paramilitär organisation, Irish Citizen Army, bildades 1913 i samband med en storstrejk i Dublin av den irländska arbetarrörelsen under ledning av James Connolly.

Krigsutbrottet 1914 sköt upp beslutet om självstyre i överhuset.⁶ Ulster Volunteers slöt helhjärtat upp i engelska armén, medan Irish Volunteers splittrades. Tillsammans med Irish Citizen Army och de mer radi-

² Brian Graham, *In search of Ireland. A cultural geography* (London, 1997), 32.

³ Tom Garvin, *The evolution of Irish nationalist politics* (New York, 1981), 20-22.

⁴ Sean Cronin, *Irish nationalism. A history of its roots and ideology* (Dublin, 1980), 82-85.

⁵ FSL Lyons, *Ireland since the Famine* (London, 1990), 160-201.

⁶ Cronin (1980), 123-25.

kala elementen inom Irish Volunteers beslöt IRBs ledning att starta ett uppror. Med tyskt stöd genomfördes det misslyckade påskupproret 1916 under ledning av Patrick Pearse. 1000 rebeller stod mot 16 000 regeringstrupper med 450 döda, 2600 sårade och ett förstört Dublin som resultat.

Efterspelet blev en vändpunkt i irländsk historia. 2500 revolutionärer fängslades, 90 dömdes till döden och 16 ledare avrättades, däribland Pearse och Connolly. Det irländska folket radikaliserades, och i valet i december 1918 vann Sinn Féin 65 procent av rösterna i södra Irland och 73 av 105 irländska platser i parlamentet i London. Den 21 januari 1919 proklamerade Sinn Féin den irländska republiken, Poblacht na hÉireann, genom att öppna ett irländskt parlament i Dublin, Dáil Éireann. Irish Republican Army, IRA, blev den nya statens nationella armé.

Den 21 januari 1919 utbröt det irländska självständighetskriget, det anglo-irländska kriget. IRA leddes av Michael Collins, och den irländska regeringen av Eamon De Valera. 40 000 engelska trupper inkluderande krigsveteranerna i "Black and Tans" stod mot 15 000 IRA-soldater indelade i brigader och "flygande kolonner". Kriget kostade 600 döda och 1200 sårade för den engelska sidan och 752 döda och 866 sårade för den irländska.⁷

Vapenstillestånd slöts den 11 juli 1921, och Michael Collins undertecknade den 6 december 1921 det anglo-irländska avtalet. Avtalet innebar att Irland delades i en sydlig katolsk del, Saorstát na hÉireann eller Fristaten Irland, och en nordlig protestantisk del bestående av sex av Ulsters nio grevskap, provinsen Nordirland.⁸

Upplösandet av den koreanska armén 1907 ledde till omfattande uppror av "rättfärdiga arméer", úibyông, som varade till annekteringen 1910. 50 000 koreaner deltog i resningen som fördes på gerillanivå och kostade 17 690 döda. Japanernas stiftade lagar som förbjöd all politisk verksamhet och införde undantagstillstånd. Den 22 augusti 1910 undertecknade Sunjong sin egen abdikation och Japans annektering av Korea. En japansk generalguvernör övertog makten och japaner började bosätta sig i landet. 1905 var 42 460 japaner bosatta i Korea, 1940 708 448. Konfiskering av jordbruksmark förändrade det japanska landägandet från tre procent 1910 till 60 procent 1930. 1934 gick 95 procent av den koreanska produktionen på export till Japan, och 80 procent av all import kom från Japan.

Den 1 mars 1919 utbröt ett uppror av icke-våldskaraktär, samil-undong eller första marsrörelsen. En självständighetsförklaring undertecknad av 33 ledare lästes upp i Pagoda-parken i Seoul, och 1500 demonstrationer och möten med två miljoner deltagande anordnades i landet. Japanerna svarade med brutalitet: 7509 koreaner dödades och 46 948 deltagare fängslades. I april 1919 utropades en provisorisk koreansk exilregering i Shanghai.⁹

Det japanska förtrycket hårdnade samtidigt som motståndet antog kulturella former. Den moderna litteraturen utvecklades med författare som Yi Kwang-su och Ch'oe Nam-sôn. Den 10 juni 1926 utbröt demonstrationer i samband med Sunjongs begravning i Seoul. 1929 inträffade ett studentuppror i Kwangju och samma år en generalstrejk i Wónsan, båda riktade mot den japanska ockupationen. Exilgrupper i USA spred propagande mot den japanska ockupationen, och medan koreanska gerillagrupper i Manchuriet opererade.

Efter den japanska ockupationen av Manchuriet 1931 och krigsutbrottet 1937 militariserades den japanska närvaron. 1934 infördes japanska som officiellt språk, 1935 utropades shintoismen som statsreligion och 1939 infördes en namnlag som påbjöd japanska namn. 1942 var 70 procent av Koreas befolkning analfabeter i sitt eget språk, och 25 procent talade japanska.¹⁰

Japans inträde i andra världskriget 1941 fullbordade krigsekonomin och 700 000 koreaner tvångsförflyttades som slavarbetskraft till industrierna i Japan, medan 200 000 koreanska kvinnor tvingades agera "comfort women" åt den japanska armén. 1943 infördes allmän värnplikt i Korea, och 1944 befann sig 11,6 procent av den koreanska befolkningen på 25,1 miljoner utanför halvöns gränser. Japans kapitulation den 15 augusti 1945 avslutade 36 år av kolonialt styre.¹¹

Delning och inbördeskrig

1920 genomdrev den brittiske premiärministern Lloyd George den lag som blev ursprunget till delningen av Irland. Lagen innebar att Nordirland skulle bestå av de sex grevskapen Antrim, Armagh, Down, Fermanagh,

⁷ Tim Pat Coogan, *The IRA* (London, 1995), 24-26.

⁸ Lyons (1990), 438.

⁹ Robert T Oliver, *A history of the Korean people in modern times. 1800 to the present* (Newark/London/Toronto, 1993), 120-22.

¹⁰ Bruce Cumings, *Korea's place in the sun. A modern history* (New York/London, 1997), 176-77.

¹¹ Bruce Cumings, *The origins of the Korean war. Liberation and the emergence of separate regimes 1945-1947* (New Jersey, 1981), 31-38.

Derry och Tyrone, och Sydirland av de övriga 26. Båda staterna skulle erhålla självstyre under den brittiska kronan med egna representanter i parlamentet i London och ett gemensamt irländskt parlament.

Republikanerna i Sydirland som låg i krig med engelsmännen vägrade att acceptera lagen, men unionisterna i Nordirland godkände delningen. Den 22 juni 1921 öppnades det nordirländska parlamentet i Belfast med James Craig som premiärminister. Genom det anglo-irländska avtalet i december samma år var delningen ett faktum. Avtalet stipulerade att den nyupprättade irländska fristaten skulle bestå av öns samtliga 32 grevskap, men Nordirland gavs möjligheten att utträda vilket naturligtvis skedde. Den av engelsmännen tillsatta gränskommissionen avslutade sitt arbete i december 1925 utan att några gränsförskjutningar gjordes. Nordirland med en sjättedel av öns yta hade en befolkning på 1 257 000, och den irländska fristaten 2 970 000.

Den 7 januari 1922 godkändes det anglo-irländska avtalet i Dáil Éireann med 64 röster mot 57. Engelsmännen lämnade Irland, regeringen övertog kontrollen av landet och frihetskrigets IRA omvandlades till en nationell armé. President Eamon De Valera motsatte sig dock avtalet, avgick och ersattes av Arthur Griffith. I valet den 16 juni 1922 erhöll anti-avtalsidan 36 platser i Dáil Éireann mot 58 för fristatsregimen. Anti-avtalsidan var starkast i Connacht/Ulster med 31,4 procent och i Munster med 28,4 procent, provinser där Fian-na Fáil fortfarande har sitt starkaste fäste.

I februari 1922 utbröt strider mellan republikanska katoliker och lojalistiska protestanter i Belfast. Totalt under året krävde sekteristiskt våld 232 döda och över tusen skadade i Nordirland. I februari hade också Cumann na mBan, IRAs kvinnliga gren, förklarat sig som motståndare till avtalet, och i mars bildade anti-avtalsidan en egen IRA-ledning. Den 14 april ockuperade anti-avtalsstyrkor Dublins domstolsbyggnad Four Courts, och den 28 juni inleddes det irländska inbördeskriget med regeringssidans bombardemang av byggnaden.

Under striderna förstördes stora delar av Dublin som rensades på rebeller fram till den 5 juli. Den 11 juli upprättade De Valera sitt högkvarter i Clonmel, Limerick, med 20 000 rebeller utspridda längs frontlinjen Limerick-Tipperary-Clonmel-Waterford bakom vad som kallades Munster-republiken. Regeringssidans trupper leddes av Michael Collins och räknade 60 000 man. Överlägsenheten var ännu större i fråga om artilleri och tyngre vapen, och regeringsarmén räknade ett stort antal veteraner från världskriget.¹² Den 20 juli intog regeringssidans Waterford och den 21 juli Limerick efter hårda strider som lämnade staden i ruiner. Den 9 augusti föll Clonmel och den 11 augusti Cork efter en landstigning i ryggen på rebellerna.

Den 12 augusti avled president Arthur Griffith av hjärnblödning, och den 22 augusti stupade Michael Collins i ett bakhåll i Béal na mBlath, grevskapet Cork. Den 9 september valde ett decimerat Dáil Éireann William T Cosgrave till ny president, medan anti-avtalsidan utropade De Valera till president. Efter fälttåget mot Munster-republiken antog striderna under hösten gerillakaraktär.

Under vintern 1922-23 urartade kriget i lönnmord, tortyr, repressalier och mot-repressalier. Regeringssidan avrättade 77 rebelledare och fängslade och internerade 15 000 i läger. Våren 1923 hade striderna begränsats till grevskapet Kerry. Den 10 april stupade IRAs ledare Liam Lynch. Den 24 maj gav De Valera upp kampen och gick med på vapenstillestånd. Kriget hade kostat 4000 döda och tiotusentals sårade och lämnade stora delar av landets södra delar ödelagda.

De allierade utlovade ett självständigt Korea i Kairo-deklarationen 1943, och under efterföljande mötena i Jalta och Potsdam 1945. I Potsdam kom USA och Sovjet överens om att tillsammans besegra Japan i Asien. Den 8 augusti 1945 förklarade Sovjetunionen krig mot Japan, och den 10 augusti landsteg ryska trupper vid Ch'ôngjin och Nanam. Samma natt föreslog USA i panik en delning av Korea längs 38:e breddgraden av rädsla för alltför stort ryskt inflytande på halvön. Beslutet offentliggjordes i samband med den japanska ockupationen den 15 augusti.

Ryska trupper ockuperade P'yôngyang och gjorde halt längs 38:breddgraden, medan amerikanska trupper landsteg vid Inch'ôn den 9 september och ockuperade Seoul och södra Korea. De koreanska ledarna som hade mottagit den japanska kapitulationen agerade på egen hand, och efter en tids förberedelser utropades den koreanska folkrepubliken, Chosôn Inmin Konghwaguk, den 6 september med flera regeringsledamöter från exilregeringen i Shanghai.

Sovjet gav sitt stöd åt folkrepubliken som på lokal nivå upprättade folkkommittéer och övertog styret efter japanerna. USA upprättade en militärregering och undertryckte folkkommittéerna. Två ledare utkristalliserades i de båda ockupationszonerna: Kim Il-sông i Nordkorea och Yi Sûng-man i Sydkorea. I Nordkorea rensade Kim Il-sông med ryskt stöd ut sina fiender inom och utom kommunistpartiet.

1947 bröt samarbetet mellan USA och Sovjet samman, FN övertog huvudansvaret och val genomfördes i Sydkorea 1948. Den 15 augusti 1948 utropades republiken Korea, Taehan Mînguk, med Yi Sûng-man som president, och den 9 september utropades demokratiska folkrepubliken Korea, Chosôn Minjujuûi Inmin Konghwaguk, med Kim Il-sông som ledare. Sydkorea utgjorde 45 procent av landets yta med 20,1 miljoner invånare, och Nordkorea 55 procent med 10 miljoner invånare.

¹² Calton Younger, *Ireland's civil war* (London, 1972), 378, 500.

Koreakrigets utbrott den 25 juni 1950 föregicks av gränsstrider och uppror i Sydkorea. 1948 lämnade Sovjet Nordkorea, och 1949 lämnade USA Sydkorea. Nordkorea gav militärt stöd åt kommunisterna i Kina innan segern över nationalisterna 1949. I Manchuriet utgjordes 15-20 procent av de kommunistiska styrkorna av koreaner, totalt 70 000 man. Den nordkoreanska armén utgjorde i juni 1950 135 000 man, och dess kärna bestod av stridsfarna gerillasoldater från kriget i Manchuriet.¹³

Efter krossandet av folkkommittéerna och flera uppror i Sydkorea tog överlevande rebeller sin tillflykt till bergen och inledde gerillakrig. Mest omfattande var upproret på Cheju-ön 1948 som beräknas ha kostat 30 000 människoliv eller 12 procent av befolkningen. I Chôlla- och Kyôngsang uppskattades 6000 gerillasoldater operera. Den sydkoreanska armén bestod i juni 1950 av 95 000 man.

Från maj till augusti 1949 utspelades omfattande gränsstrider längs 38:e breddgraden vid Kaesông och Paekch'ôn och på Onjin-halvön med hundratals döda på båda sidorna. Klockan 4.00 på morgonen den 25 juni 1950 överskred 56 000 nordkoreanska soldater uppdelade i fyra anfallsriktningar 38:e breddgraden och inledde "det fosterländska befrielsekriget." Samma dag fördömde FN den nordkoreanska invasionen, och den 27 juni togs ett beslut om väpnad hjälp till Sydkorea. Den 28 juni föll Seoul för nordkoreanerna. Den 1 juli landsteg de första amerikanska trupperna i Pusan.

Den 5 juli inledde nordkoreanska trupper erövringen av Sydkorea. Den allierade armén bestod av 18 länder inklusive Sydkorea. Huvudparten av den icke-koreanska delen utgjordes av 1,3 miljoner amerikaner, 12 briter, 8500 kanadensare, 5000 turkar och 5000 filippiner. Den nordkoreanska offensiven fortsatte till Naktong-floden norr om Taegu.

I augusti 1950 var FN-armén som uppgick till 92 000 man instängd i Pusan-perimetern, omringad av 70 000 nordkoreaner. Större delen av Koreahalvön var i Nordkoreas händer. Fram till september led FN-armén förluster som uppgick till 19 000 man. Den 15 september landsteg amerikanska trupper vid Inch'ôn, och den 25 september återtogs Seoul. Återerövringen av Sydkorea avslutades, och den 1 oktober överskred sydkoreanska trupper 38:e breddgraden. Endast 25 000 nordkoreanska trupper lyckades återvända till hemlandet. I samband med tillbakadragandet iscensatte båda sidorna massakrer på civilbefolkningen.

Invasionen av Nordkorea ledde till att P'yôngyang erövrades den 20 oktober, och Yalu-floden uppnåddes den 25 oktober. Den 26 oktober överskred 200 000 kinesiska "frivilliga" den kinesisk-koreanska gränsen. Den 27 november tvingade den kombinerade kinesisk-koreanska armén de allierade FN-trupperna på flykt och inledde återerövringen av Nordkorea. Den 5 december återtogs P'yôngyang och den 26 december överskred nordkoreanska trupper återigen gränsen. Under reträtten stupade 11 000 allierade soldater, och återigen utförde båda sidor flera massakrer på civila.

Den 4 januari 1951 intogs Seoul för andra gången av nordkoreanerna, men återtogs den 14 mars. Fronten flyttade sig därefter fram och tillbaka längs 38:e breddgraden. I maj närmade sig nordsidan återigen Seoul, men en motoffensiv pressade frontlinjen tillbaka norr om gränsen. Sommaren 1951 stabiliserades fronten, och 550 000 allierade stod mot 460 000 kineser och nordkoreaner. Kriget begränsades till bittra strider om bergstoppar som slaget om "Heartbreak Ridge" hösten 1951. Allierad överlägsenhet till sjöss uppvägs av jämnare proportioner i luften. Den frusna frontlinjen ledde till att samtal inleddes i juli 1951.

1952 var krigströttheten märkbar på båda sidor. Blodiga slag om militär-strategiskt oviktiga höjder fick båda sidor att inse det meningslösa i att fortsätta striderna. Sommaren 1952 utförde den allierade sidan hänsynslösa bombningar i Nordkorea som lade landets städer i ruiner och orsakade hundratals döda civila. Vid årsskiftet 1952-53 stod en miljon soldater från nordsidan mot 800 000 på den allierade sidan. Våren 1953 utväxlades krigsfångar från båda sidor via gränsbyn Panmunjôm där fredssamtal hade förts sedan oktober 1951.

I juni 1953 inledde nordsidan en sista offensiv som pressade fronten söderut och resulterade i 23 000 stupade på den allierade sidan och 36 000 på den anfallande. Ironiskt nog var krigets sista två månader de absolut blodigaste under hela kriget. I juli stupade ytterligare 72 000 på nordsidan och 30 000 på den allierade sidan. Den 27 juli undertecknades vapenstillståndet mellan Nordkorea och Kina på den ena sidan och USA och FN på den andra. Antikommunisten Yi Sûng-man vägrade att skriva under något avtal utan att en återförening hade kommit till stånd.

Det totala antalet döda under Koreakriget beräknas ha uppgått till sex miljoner varav tre miljoner civila och 800 000 soldater i Nordkorea, en tredjedel av befolkningen i landet. Förluster för övriga parter var en miljon sydkoreanska civila, 1,2 kinesiska soldater, 415 000 sydkoreanska soldater, 54 000 amerikanska soldater och över 3000 allierade soldater. Totalt sårades en miljon på FN-sidan varav 100 000 amerikaner.¹⁴

Nordirland

¹³ Max Hastings, *The Korean war* (London, 1987), 45.

¹⁴ Jon Halliday & Bruce Cumings, *Korea: the unknown war* (London, 1988), 78.

Nordirland var en stat där en tredjedel av befolkningen ifrågasatte själva dess existens. Den katolska minoriteten betraktade sig som irländare, medan protestanterna, ättlingar till 1600-talets nybyggare, betraktade sig som briter. Den unionistiska hegemonin upprätthölls med en diskriminerande lagstiftning och en militariserad polisstat.

Denna lagstiftning som gällde till 1972 innebar en fullständig segregering av det nordirländska samhället. Manipulering av valkretsindelningen, gerrymandering, minskade nationalisternas parlamentsledamöter till ett minimum. Många nationalistiska parlamentsledamöter vägrade att sätta sin fot i parlamentet. Unionistpartiet samlade flertalet av protestanterna och styrde Nordirland utan någon märkbar opposition till självstyrets avskaffande 1972.¹⁵

Under 30-talet skakade återkommande utbrott av sekteristiskt våld den unionistiska staten. Under världskriget var Nordirland en krigförande nation medan grannen i söder förhöll sig neutral, och staterna gled allt längre från varandra. En gemensam erfarenhet var dock emigration: 1951-91 utvandrade 332 000 nordirländare. 1956-62 genomförde IRA en misslyckad ”gränskampanj” i Nordirland.

Den 24 augusti 1968 inträffade den första katolska medborgarrättsmarschen, startskottet för ”The Troubles”. Nordirland hade vid den här tiden 1,5 miljoner invånare varav 31 procent var katoliker. Sammandrabbningar mellan poliser och katoliker utbröt i hela provinsen. De pogromliknande attackerna med hela kvarter utbrända ledde till att 60 000 nordirländare tvingades lämna sin hem åren 1969-72. 80 procent av dessa var katoliker, och många flydde till republiken.

Dublin-regeringen svarade med att mobilisera trupper längs gränsen och sätta upp fältsjukhus för flyktingarna. 1969 anlände brittiska trupper till Nordirland. Samma år splittrades IRA och Sinn Féin i en officiell socialistisk gren och i en provisorisk nationalistisk. 1969 startade provisoriska IRA ett krig mot den brittiska närvaron som varade fram till 1997.

Till 1972 behärskade provisoriska IRA med en styrka på 2000 man fullständigt de katolska områdena i Derry och Belfast. Därefter antog kriget karaktären av ett stadsgerillakrig med undantag av östra Tyrone och södra Armagh där IRA har en stark agrar bas.

Kriget flyttades till England och London, och till kontinenten där de brittiska NATO-baserna i Tyskland angreps. 1972 drogs Nordirlands självstyre in och brittiskt direktstyre infördes. Samma år dödades 472 människor och 4876 skadades. 22 000 brittiska soldater var då stationerade i provinsen att jämföra med 11 000 idag.¹⁶

Sunningdale-avtalet 1973 innebar bildandet av ett gemensamt irländskt råd. 1974 organiserade unionisterna en generalstrejk i Nordirland, och rådet upplöstes. Kriget permanentade den lågkonjunktur som inträdde 1974. 1982 låg arbetslösheten på 20 procent.

Katolikernas högre födelsetal förändrade dessutom befolkningsproportionen. 1981 utgjorde katolikerna 40 procent av Nordirlands befolkning. De spektakulära hungerstrejkerna 1981 med tio döda IRA-fångar ökade stödet för den republikanska rörelsen. 1983 erhöll Sinn Féin 13,4 procent och ett mandat i Westminster.

1985 undertecknades det anglo-irländska avtalet mellan republiken och Storbritannien. Avtalet garanterade en demokratisk lösning på Nordirlandfrågan, och underströk båda ländernas roll i processen. En deklaration mellan Irland och Storbritannien från 1993 slog fast att Nordirlandfrågan är en irländsk fråga.

1997 beslutade IRA om den vapenvila som fortfarande gäller. Den 10 april 1998 skrevs långfredagsavtalet under och godkändes i folkomröstningar i Nordirland och republiken. Samtidigt avskaffade republiken den del i konstitutionen som gjorde anspråk på öns samtliga 32 grevskap, i praktiken ett erkännande av Nordirlands existens.

Kriget 1969-97 kostade 3500 döda varav 1900 civila, 1000 brittiska soldater och poliser, 440 IRA-soldater och 110 lojalistiska paramilitärer. Antalet sårade beräknas ha uppgått till 40 000 på en befolkning som 1991 uppgick till 1 578 000.¹⁷

Sydkorea

Republiken Koreas förste president Yi Sûng-man styrde landet till 1960 under den period som kallas första republiken. 1948 stiftades en lag som skulle göra upp med kolonialtidens kollaboratörer. Uppgörelsen med det förflutna blev dock halvhjärtad, särskilt inom militären vars kärna bestod av före detta officerare i kejsarliga armén.

Cheju-upproret och militärrevolten i Yösu-Sunch’ôn 1948 kostade tusentals människoliv och skakade den unga staten i grunden. Oroligheterna ledde till stiftandet av nationella säkerhetslagen. Lagen som

¹⁵ Brendan O’Leary & John McGarry, *The politics of antagonism. Understanding Northern Ireland* (London, 1993), 108-52.

¹⁶ John Darby, *Scorpions in a bottle. Conflicting cultures in Northern Ireland* (London, 1997), 42-44.

¹⁷ MT Fay/M Morrissey/M Smyth, *Mapping Troubles-related deaths in Northern Ireland 1969-1994* (Derry, 1997), 34-61.

fortfarande är i bruk skärptes 1958 och gjorde det möjligt att undertrycka politiska dissidenter genom att utmåla dessa som "kommunister".

1951 bildade Yi Sûng-man liberala partiet med vars hjälp han konsoliderade sin maktposition. Under Koreakriget chockade Yi Sûng-man sina FN-allierade med hårdhänta utrensningar av "kommunister". Förändringar i författningen 1952, 1954 och 1958 som genomfördes med kuppstartade metoder stärkte presidentmakten.

1953 undertecknade Korea ett avtal med USA som innebar generös ekonomisk hjälp och stationerandet av 60 000 amerikanska trupper inom landet. Med amerikanska medel byggde Yi Sûng-man upp landet efter kriget och införde bland annat en modern utbildning. Sydkorea betraktades av USA som en vital kugge i kampen mot Sovjet och Kina.¹⁸

Motståndet mot Yi Sûng-man ökade efter omfattande valfusk i presidentvalet 1960. Den 19 april demonstrerade 100 000 studenter och arbetare i Seoul, och aprilrevolutionen inleddes. Polisen svarade med skottlossning, dödade 125 demonstranter och skadade över tusen. Den 27 april tvingades Yi Sûng-man avgå, och lämnade landet för alltid. Koreas "landsfader" avled på Hawaii 1965.

Den 15 juni antogs en ny konstitution med en svag presidentmakt och andra republiken utropades. I det efterföljande valet segrade demokratiska partiet, och Yun Po-sôn tillträdde som ny president. Den plötsliga demokratiseringen resulterade i en radikalisering av studentrörelsen i anti-amerikansk och socialistisk riktning. Den sociala oron var utbredd, och regeringen präglades av svaghet.¹⁹

I gryningen den 16 maj 1961 genomförde militären en närmast oblodig kupp och störtade andra republiken. Under ledning av generalmajor Pak Chông-hûi och löjtnant Kim Chong-p'il bildades en militärjunta som styrde landet genom undantagstillstånd till 1963. 1961 bildades Koreas ökända underrättelsetjänst Korean Central Intelligence Agency, KCIA, under ledning av Kim Chong-p'il.

1962 antogs en ny konstitution med en stark presidentmakt, och 1963 inleddes tredje republiken med Pak Chông-hûi som president. Demokratiska republikanska partiet bildades som statsbärande parti med Kyôngsang som regional bas. Pak Chông-hûi prioriterade en statligt styrd ekonomisk utveckling genom femårsplaner. 1965 normaliserades förbindelserna med Japan. Ett handelsavtal med Japan inklusive krigsskadestånd stimulerade ekonomin liksom Koreas deltagande på amerikansk sida i Vietnam-kriget 1965-73 med totalt 300 000 man.

Under tredje femårsplanen 1972-77 gjordes stora ekonomiska framsteg med en årlig tillväxt på åtta procent, och grannen i norr passerades. Framgångarna avspeglades också i befolkningsutvecklingen från 25,7 miljoner invånare 1961 till 35,9 1976. Urbaniseringen avfolkade landsbygden och Seoul växte till en metropol.

Pak Chông-hûis regim var en repressiv militärdiktatur. 1969 stärktes åter presidentmakten, och 1972 infördes Yusin-konstitutionen och fjärde republiken med indirekt presidentval som i praktiken gjorde Pak Chông-hûi till diktator på livstid. 1971 inleddes saemaul-rörelsen för att utveckla landsbygden, och en personkult kring Pak Chông-hûi uppmuntrades.

Oppositionen i nationaldemokratiska partiet undertrycktes, och dess ledare Kim Yông-sam och Kim Tae-jung trakasserades och fängslades. Studenterna och arbetarna i minjung-rörelsen gick under jorden och kämpade för demokrati och rättvisa under den brutala industrialiseringen av landet.

Utrikespolitiskt var Pak Chông-hûi en lojal USA-allierad. Relationen med Nordkorea präglades av ständiga konfrontationer trots 4 juli-kommunikén 1972. 1968 inträffade ett mordförsök på Pak Chông-hûi och 1974 mördades dennes fru Yok Yông-su. Samma år upptäcktes den första "aggressionstunneln" under den demilitariserade zonen. I oktober 1979 utbröt svåra studentoroligheter i protest mot diktaturen, och den 26 oktober 1979 dödades Pak Chông-hûi av KCIA-chefen Kim Chae-gyu.

I december 1979 utsågs parlamentets starke man Ch'oe Kyu-ha till president. Samma månad övertog generalmajor Chôn Tu-hwan som hade utsetts att leda mordutredningen befälet över armén i en blodig maktkamp. I april 1980 utsåg Chôn Tu-hwan sig själv till chef över KCIA, och folkliga protester utbröt. Den 17 maj genomförde Chôn Tu-hwan en statskupp, införde undantagstillstånd och arresterade tusentals oppositionella. Den 18 maj utbröt ett uppror i Kwangju. Chôn Tu-hwan svarade med att skicka in trupper som kväste revolten i en massaker den 22 maj och kostade 2000 döda.²⁰

I augusti övertog Chôn Tu-hwan presidentposten uppbackad av sitt parti demokratiska rättvisepartiet. 1981 inleddes den femte republiken med en ny konstitution. Under Chôn Tu-hwan utökades den paramilitära kravallpolisen till 150 000 man, ytterligare 4000 amerikanska soldater stationerades i Korea och 37 000

¹⁸ Myung-hyun Cho, *Korea and the major powers. An analysis of power structures in East Asia* (Seoul, 1989), 219-24.

¹⁹ Cumings (1997), 339-47 och Oliver (1993), 262-68.

²⁰ Oliver (1993), 310-16.

oppositionella internerades i läger.²¹ Militärdiktaturen spädde på den redan omfattande emigrationen: 1985-87 lämnade över 100 000 koreaner sitt hemland.²²

Chôn Tu-hwan fortsatte att prioritera ekonomisk tillväxt framför demokrati, och 1987 tillkännagav han sin efterträdare general No T'ae-u, något som ledde till nya uppror. Den 29 juni 1987 gav Chôn Tu-hwan efter och införde direkt presidentval efter en folkomröstning i oktober samma år. På grund av oppositionens splittring mellan Kim Yông-sam och Kim Tae-jung segrade No T'ae-u i presidentvalet och inledde den sjätte republiken 1988.

No T'ae-u drev en aktiv utrikespolitik och utvecklade landet i demokratisk riktning med OS i Seoul 1988 som en vattendelare. Ekonomin fortsatte att växa med en årlig tillväxt på 12 procent, och i början av 90-talet var Korea världens nionde största ekonomi.²³

No T'ae-u inledde ett handelsutbyte med Nordkorea 1989 och undertecknade ett avtal om försörjning 1991 samtidigt som båda staterna blev medlemmar i FN. 1990 normaliserades relationerna med Sovjet och 1992 med Kina.²⁴ I valet 1992 segrade Kim Yông-sam, och i samband med dennes anti-korruptionskampanj dömdes Chôn Tu-hwan och No T'ae-u till döden 1996 för Kwangju-massakern och omfattande förskingring av statsmedel. Straffet omvandlades till livstids fängelse, men 1998 släpptes de båda ex-presidenterna i samband med en amnesti.

1996 erhöll Korea erkännande som industriland genom inträde i OECD. I presidentvalet 1997 segrade oppositionsledaren Kim Tae-jung och inledde den åttonde republiken 1998. Samma år inträffade en ekonomisk kris vars effekter dock har dämpats två år senare. Korea är idag ett dynamiskt industriland med 46 miljoner invånare, och den snabba ekonomiska och politiska utvecklingen förändrar landet för varje år som går.

Republiken Irland

Det anglo-irländska avtalet gjorde den irländska fristaten till en dominion inom det brittiska imperiet. Engelska flottan behöll sina baser i fem irländska hamnar, irländska bönder fortsatte att betala skatt till kronan och fristatens premiärminister, taoiseach, avlade en trohetsed till den engelske monarken. Pro-avtalssidan som segrade i inbördeskriget styrde landet till 1932 genom partiet Cumann na nGaedhael och taoiseach William T Cosgrave.

1924 frigavs de sista IRA-fångarna. Samma år revolterade arméledningen mot regeringen, ett hot mot den bräckliga demokratin i den unga staten. Regeringen Cosgrave svarade med att arresterera officerarna bakom upproret och stifta ett antal lagar som ökade polisens befogenheter.

Fortsatt undertryckande av den republikanska rörelsen provocerade fram politiskt våld. 1926 attackerade IRA flera polisstationer, och 1927 mördades fristatens justitieminister Kevin O'Higgins. 1926 splittrades den republikanska rörelsen, och Eamon De Valera bildade partiet Fianna Fáil vars mål var att uppnå den efterlängtdade irländska republiken med parlamentariska medel.²⁵

I 1932 års val segrade Fianna Fáil, och De Valera blev taoiseach fram till 1948. De Valera startade ett ekonomiskt krig mot Storbritannien som utarmade landet. 1938 avslutades tvisten med att de irländska hamnarna återlämnades.

Det tidiga 30-talet såg uppkomsten av en fasciströrelse, blåskjortorna i Army Comrades' Association vars medlemmar utgjordes av veteraner från inbördeskrigets pro-avtalssida. Blåskjortorna samlade 50 000 medlemmar under sin ledare Eoin O'Duffy och utkämpade gatustrider med IRA. 1933 sammanslogs Cumann na nGaedhael med blåskjortorna som oppositionspartiet Fine Gael.²⁶

Det politiska våldet eskalerade och flera mord på politiker genomfördes. IRA räknade på 30-talet 30 000 medlemmar. Som svar på blåskjortornas planer på en marsch mot Dublin 1933 införde regeringen militärtribunaler som internerade tusentals paramilitärer och avrättade flera av ledarna.

1936 förklarades IRA som en illegal organisation. Under spanska inbördeskriget 1936-39 kämpade irländare på båda sidor; 700 i blåskjortornas irländska brigad på Franco-sidan och 300 IRA-soldater i James Connolly-brigaden på republikens sida.²⁷

Under De Valera var Irland ett fattigt land isolerat från omvärlden. Regeringen var auktoritär och en personkult odlades med De Valera som Irlands landsfader. Gaelisk romantik var huvudkärnan i Fianna

²¹ Cumings (1997), 377-86.

²² Ibid, 442.

²³ Ibid, 336.

²⁴ Young-hwan Kil, *Korea and the world. Beyond the Cold war* (Boulder/San Francisco/Oxford, 1994), 83-110.

²⁵ Jeffrey Prager, *Building democracy in Ireland. Political order and cultural integration in a newly independent nation* (Cambridge, 1986), 95-130.

²⁶ Lyons (1990), 527-31.

²⁷ Coogan (1995), 79, och Lyons (1990), 533.

Fáils ideologi. Irland utmålades som ett samhälle bestående av irisktalande bönder ”där oskulder dansade vid väggkorsningen”.²⁸

Irland var i själva verket ett u-land med en arbetslöshet på 20 procent. Emigrationen minskade befolkningen från 2 972 000 1929 till 2 818 000 1961. Bara under krigsåren utvandrade 187 000 irländare.²⁹

1937 antogs en konstitution som ett steg på vägen mot republiken. Irland förklarades som en demokratisk och neutral stat med iriska som förstaspråk och en president, uachtarán, som statsöverhuvud. Presidentmakten begränsades och ämbetet gavs en rent ceremoniell roll. Konstitutionen gjorde även anspråk på Nordirlands sex grevskap.

1938 tillträdde Douglas Hyde som Irlands förste uachtarán. Under andra världskriget förhöll sig fristaten neutral. 1939 inledde IRA en bombkampanj i London, och under kriget deltog IRA-soldater som frivilliga på Nazi-Tysklands sida.

I valet 1948 segrade en koalition med Fine Gael i spetsen och John A Costello övertog makten. Den 2 juni 1949 utropades Poblacht na hÉireann, irländska republiken, och banden med Storbritannien bröts. 1951-54 och 1957-73 återkom Fianna Fáil till makten. De Valeras roll som landsfader fullbordades under dennes presidentskap 1959-73.

Under 50-talet var landet fortfarande ett u-land med en årlig befolkningsförlust på två procent orsakad av emigration.³⁰ Under 60-talet stiftades ett antal puritanska censurlagar som ytterligare isolerade Irland från omvärlden. Irland var landet där preventivmedel, abort och skilsmässa var förbjudna i lag.

Försöken att avanglisera Irland och återuppväcka iriskan skapade en utbildning av låg kvalitet. Irländska FN-soldaters deltagande i konflikter runtom i världen skänkte dock stolthet åt nationen och betydde mycket för att hela såren efter inbördeskriget.³¹

Vid mitten av 60-talet började den irländska ekonomin röra på sig. Den andra ekonomiska planen 1964-70 gav en årlig tillväxt på fyra procent. Landet lockade till sig utländska investerare och en industrialisering med kraftig statlig inblandning inleddes. Irlands inträde i EU 1973 innebar dessutom att det tidigare närmast totala beroendet av grannen i väst bröts.

Den negativa befolkningstillväxten vändes från 2 884 000 1966 till 3 364 000 1979. Den demografiska åldersfördelningen hade dock typiska u-landsdrag: 1979 var halva befolkningen under 25 år. De ekonomiska framstegen förändrade det irländska samhället. 1979 lättades censurlagarna, en modern kvinnorörelse uppstod och tidigare marginaliserade grupper började kräva sina rättigheter.

På det sociala området gjordes stora framsteg. Europas värsta slumområden byggdes bort, och städerna ökade i invånarantal. 1971 gick andelen stadsbefolkning om andelen landsbygdsbefolkning. I valet 1973 bröts Fianna Fáils dominans, och sedan dess har koalitionsregeringar med Fine Gael eller Fianna Fáil i ledningen avlöst varandra.

Inrikespolitiken skakas av upprepade korruptionsskandaler. 1970 avskedades två ministrar för att ha smugglat vapen till IRA i Nordirland. Kriget i Nordirland spred sig även till republiken. IRA opererade öppet längs gränsen, och lojalister genomförde bombattentat i republiken.³²

80-talet dominerades av Fianna Fáils starke ledare Charles Haughey som innehade taoiseach-ämbetet 1979-81, 1982 och 1987-92. 1981-82 och 1982-87 var Fine Gaels ledare Garret FitzGerald taoiseach. I dag styrs Irland av Fianna Fáil i koalition med Labour-partiet med Bertie Ahern som taoiseach.

I en folkomröstning 1983 röstade 67,9 procent för ett fortsatt abortförbud, och 1986 röstade 63,5 procent för ett fortsatt skilsmässoförbud.³³ 1990 valdes Labour-partiets kandidat Mary Robinson till uachtarán, Irlands första kvinnliga statsöverhuvud. 1997 ersattes Robinson av Mary McAleese, republikan från Belfast.

1992 röstade 69,1 procent som Europas EU-vänligaste land för en ratificering av Maastricht-avtalet, och samma år röstade 65,4 procent för ett fortsatt abortförbud.³⁴ Det gamla Irland har trots detta under 90-talet omvandlats till en modern nation. Sexskandaler med präster har minskat katolska kyrkans makt. Irland är med sina 3 621 000 invånare EUs mest glesbefolkade land och Europas snabbast växande ekonomi med en tillväxt på åtta procent och en per capita-inkomst som beräknas gå om den brittiska inom något år.³⁵

²⁸ Prager (1986), 194-214.

²⁹ Lyons (1990), 622, och Basil Chubb, *The government and politics of Ireland* (London/New York, 1982), 341.

³⁰ John Ardagh, *Ireland and the Irish* (London, 1994), 70-71, och Richard Sinnott, *Irish voters decide. Voting behaviour in elections and referendums since 1918* (Manchester/New York, 1995), 5.

³¹ Lyons (1990), 686-95, och Moody & Martin (1994), 336-41.

³² Lyons (1990), 628-34, och Moody & Martin (1994), 353-61.

³³ Sinnott (1995), 221.

³⁴ Sinnott (1995), 221.

³⁵ Gemma Hussey, *Ireland today. Anatomy of a changing state* (London, 1995), 240-64.

Nordkorea

Åren innan Korea-kriget lyckades Kim Il-sông utmanövrera sina politiska fiender i form av nationalister, kristna och olika kommunistiska fraktioner. 1955 lanserade koreanska arbetarpartiet chuch'e-ideologin som statsideologi, en koreansk socialism vars praktiska innebörd är isolering från omvärlden. 1958 startades ch'ollima-rörelsen för att mobilisera befolkningen i den industriella utvecklingen.

Den ekonomiska återuppbyggnaden var med rysk och kinesisk hjälp till en början framgångsrik. Befolkningen ökade från nio miljoner 1953 till 18,5 miljoner 1982 och 22 miljoner idag. 1976 beräknas Sydkorea ha gått om Nordkorea i BNP per capita.³⁶

1971 normaliserades förbindelserna mellan USA och Kina, och samma år inleddes förhandlingar mellan Nord- och Sydkorea. I 4 juli-kommunikén 1972 slogs principerna om återförening fast: utan främmande inblandning, med fredliga medel och i en nationell anda. 1973 presenterade Nordkorea sin direkta återföreningsmodell, republiken Koryô eller Koryô Minju Konghwaguk.

1974 lanserades trevisionsrörelsen i Nordkorea för att stärka Kim Il-sôngs regim. 1976 bröt samarbetet mellan Nord- och Sydkorea samman för att återupptas för en kort period 1979-80.³⁷ Konkurrensen mellan de båda koreanska staterna antog ofta löjliga former.

Under 70-talet tävlade länderna om mest antal beskickningar utomlands. 1980 hade Nordkorea diplomatiska relationer med 99 länder medan Sydkorea hade relationer med 117.³⁸ 1980 spenderade Nordkorea 10,7 procent av sin BNP på militären och Sydkorea 5,9.³⁹

1984-85 resulterade nya samtal mellan staterna i ett mindre utbyte av splittrade familjer med Röda korsets hjälp. 1987 genomförde Nordkorea ett bombattentat i samband med den sydkoreanske presidenten Chôn Tu-hwans besök i Rangoon, Burma.⁴⁰ 1989 inleddes de första ekonomiska förbindelserna med interkoreansk handel.

Kommunismens fall 1989-90 har inneburit att Nordkorea idag är mer isolerat än någonsin. 1991 blev Nord- och Sydkorea båda medlemmar i FN, och ett försoningsavtal undertecknades om icke-aggression och ett kärnvapenfritt Korea. 1992 förlorade Nordkorea sin siste allierade av vikt genom normaliseringsavtalet mellan Sydkorea och Kina. 90-talets början präglades av Nordkoreas planer på att utveckla egna kärnvapen. 1994 bilades konflikten med ett avtal mellan Nordkorea och USA.

1994 avled Nordkoreas ledare Kim Il-sông och efterträddes av sonen Kim Jong-il. 1995 införde USA ett handelsembargo mot Nordkorea, och samma år utbröt svåra översvämningar. Detta och den isolerade positionen har gjort att en svältkatastrof utvecklats vars omfattning fortfarande är okänd. 1997 beräknades mellan 50-80 procent av landets barn lida av undernäring. Sydkoreas president Kim Tae-jungs "solskenspolitik" som inleddes 1998 har vid 2000-talets början inneburit ökade civila och ekonomiska kontakter, bland annat i form av turism.

Den republikanska rörelsen

Den republikanska rörelsen har sitt ursprung i 1798 års uppror vars ledare Wolfe Tone tillhörde den protestantiska medelklassen i Belfast och därför också står som en symbol för den icke-sekteristiska tradition som idag närmast helt har spelat ut sin roll i Nordirland. Tones *Autobiography* betraktas än idag som den irländska republikanismens grundtext,⁴¹ och United Irishmen som IRAs ursprung.⁴²

Varje år på Tones födelsedag den 18 juni samlas alla delar av det irländska samhället som anser sig representera den republikanska rörelsen vid dennes grav i Bodenstown, Kildare. Coogan har i sitt standardverk om IRA beskrivit ett typiskt 18 juni-firande, ett firande som äger rum under starkt militariserade och ritualiserade former.⁴³

³⁶ Sung-chul Yang, *The North and South Korean political systems. A comparative analysis* (Boulder/Seoul, 1994), 588-93.

³⁷ Don Oberdorfer, *The two Koreas. A contemporary history* (London, 1997), 11-26.

³⁸ Jae-suk Lee, *Rethinking the Korean unification question* (Stockholm, 1996), 55-57.

³⁹ Yang (1994), 704-11.

⁴⁰ Yang (1994), 697-99, Oberdorfer (1997), 139-44.

⁴¹ Richard Davis, *Mirror hate. The Convergent ideology of Northern Ireland paramilitaries, 1966-1992* (Aldershot/Brookfield, 1994), 82.

⁴² Connor Foley, *Legion of the rearguard. The IRA and the modern Irish state* (London, 1992), 1.

⁴³ Coogan (1995), 239-42.

Först på plan är den irländska republikens reguljära armé som representerar avtalssidan i inbördeskriget och 1921 års delade men självständiga nation. Därefter följer Fianna Fáils parad i egenskap av anti-avtalssidan och den parlamentariska republikanska rörelsen i republiken. Sist marscherar det i både Nord och Syd förbjudna IRA, utomparlamentarikerna och dissidenterna som varken erkänner delningen och fristatens upprättande 1921 och 1949 års republik.

Den republikanska ideologin är enligt Whyte enkel att sammanfatta: Irland och det irländska folket är en självständig och odelbar nation och ansvaret för Irlands fortsatta osjälvständighet och delning ligger enbart hos Storbritannien.⁴⁴ Denna raka och kompromisslösa inställning till det irländska problemet manifesterar sig gång på gång i rörelsens ideologiska litteratur.

Frank Gallaghers *The Indivisible Island* från 1957 tillhör enligt Whyte ett av de allra tydligaste exemplen på denna inställning.⁴⁵ Enligt Gallagher ville varken nationalisterna eller unionisterna dela Irland 1921, och att detta skedde berodde enbart på brittiska konservativa partiets vilja att misskreditera liberalerna. Gallaghers bok räknar på samma sätt upp mängder av andra exempel på engelsmännens intrigerande bakom ryggen genom den irländska historien.

I den republikanska mytologin ingår inte bara upproren 1798, 1803, 1848, 1867 och 1916, utan också republikanska exilgruppers verksamhet i utlandet med uppror i Australien och invasionsförsök av Kanada på 1800-talet och dagens solidaritetsrörelse för IRA i Nordirland i framför allt USA.⁴⁶ Den republikanska rörelsens historia handlar om fängslade, stupade eller avrättade hjältar och martyrer, samt blodiga uppror, attentat och mord.

Den moderna republikanska rörelsens andra arv kommer från James Connolly och hans paramilitära Irish Citizen Army som bidrog med det sociala engagemanget.⁴⁷ Samtliga olika paramilitära republikanska grupper som verkar i dagens Nordirland kallar sig både nationalisterna och socialisterna. Här finns också romantiska föreställningar om det gaeliska Irlands demokratiska klansystem i kontrast till det germanska Englands autokratiska traditioner.

Davis påpekar just att användandet och omtolkandet av historien för att legitimera eller ifrågasätta dagens situation och händelser är något av huvudmålet för den republikanska propagandan.⁴⁸ Den republikanska rörelsen är helt enkelt fullständigt besatt vid den irländska historien och ägnar sig på så sätt åt ett etniskt navelskådande utan dess like.

I detta ingår hållandet av ceremonier vid åminnelser av historiska händelser, dokumentationen av nya martyrer och hjältar och vårdandet av gravar och minnesmärken som fullkomligt översvämmar det irländska landskapet.

Foley har i sin studie av IRA i fristaten 1921-41 visat hur rörelsen sakta men säkert marginaliserades i skuggan av Fianna Fáils parlamentariska väg till republiken för att under andra världskriget välja Nazi-Tysklands sida och mitt under blitzen orsaka över 200 bombattentat i Storbritannien.⁴⁹ Denna politiska katastrof ledde till att IRA vände sig norrut och drev sin "gränskampanj" 1956-62 som ett försök att destabilisera Nordirland och väcka den katolska minoriteten.⁵⁰

Efter 1962 radikaliserades rörelsen i en socialistisk inriktning där republiken kom att betraktas som en neokolonial ekonomi och där antiimperialistisk retorik fick ett stort utrymme.⁵¹ IRA ville nu betraktas som en folks armé i stället för den irredentistiska sekt som rörelsen egentligen var innan inbördeskriget i Nordirland startade.

1970 splittrades IRA i en officiell och en provisorisk gren. Andra grupper har i sin tur brutit sig ur dessa och i den irländska republikanismens tradition bildat egna politiska och militära grenar. Officiella IRA valde en marxistisk parlamentarisk linje och har idag framgångar i republiken som Workers' Party.

Provisoriska IRA inledde 1971 den väpnade kampen mot de brittiska trupperna närvaro i Nordirland. Provisoriska IRAs mål sammanfattat i organisationens *Green Book* från 1977 är: "Brits out".⁵² Under 70-talet utvecklades provisoriska IRA från en socialkonservativ organisation stödd av delar av katolska kyrkan till en socialistisk rörelse med den katolska arbetarklassen i Nordirland som bas.

Under kriget 1969-97 uppstod en republikansk subkultur som markerar sina gränser i stad och på landsbygd med irländska trikolorer, väggmålningar som hyllar den väpnade kampen och motiv hämtade keltiska

⁴⁴ John Whyte, *Interpreting Northern Ireland* (Oxford, 1991), 117.

⁴⁵ Ibid, 188.

⁴⁶ Coogan (1995), 15.

⁴⁷ Henry Patterson, *The politics of illusion. A political history of the IRA* (London, 1997), 25.

⁴⁸ Davis (1994), 78-79.

⁴⁹ Ibid, 188-206.

⁵⁰ Patterson (1997), 89-94.

⁵¹ Ibid, 99-110.

⁵² Coogan (1995), 558.

sagor och myter.⁵³ Sedan början av 1980-talet valde provisoriska IRA att även ställa upp i val, och efter vapenvilan 1997 har traditionen att trots valda representanter inte delta i parlamentariskt arbete brutits.

IRA som tidigare inte erkände republiken och betraktade Nordirland som ett ockuperat territorium genomgår idag en genomgripande inre förändring i egenskap av deltagande part i den nyuppsatta provinsregering som spelar en avgörande roll i den pågående fredsprocessen.

Trots att väpnad kamp fram till 1997 var den enda metod som existerade anser Coogan att den republikanska rörelsen idag har gjort sitt val: att delta i en fredsprocess som kräver samtliga parter långsamma och tålmodiga deltagande.⁵⁴

Minjung-rörelsen

I Korea har akademiker, lärda, författare och intellektuella i konfuciansk anda traditionellt värderats högt i samhället. Med neokonfucianismens införande under Yi-dynastin fick denna tendens en egen koreansk version som skiljer landet från både Kina och Japan.⁵⁵ Särskilt studenterna betraktar sig som väktare av hela nationens moral, vilket förklarar dessas stora betydelse i den koreanska minjung-traditionen.

Redan under Yi-dynastin finns dokumenterade fall av studentprotester. 1873 genomförde studenterna i Seoul en strejk till stöd för kung Kojong,⁵⁶ och 1896 bildades Självständighetsklubben under ledning av Philip Jaisohn. Organisationen betraktas som embryot till den moderna koreanska nationalismen, och medlemmarna utgjordes i första hand av intellektuella och studenter. Under sin korta tid, organisationen förbjöds 1898, vände man sig mot både de utländska makterna och den korruperade koreanska regeringen.⁵⁷

Den andra komponenten i minjung-rörelsen är traditionen av folkliga uppror som riktar sig mot makten. Under den sena Yi-dynastins 1800-tal utspelade sig flera sådana uppror som har fått en plats i rörelsens genealogi. Karlsson argumenterar dock för att det kändaste av dessa innan Tonghak-upproret, Hong Kyôngnaes uppror 1811-12, snarare ska betraktas som en konflikt mellan lokala intressen gentemot centralmakten än ett folkligt uppror.⁵⁸

Det omfattande Tonghak-upproret 1894-96 räknas som minjung-rörelsens direkta ursprung i den meningen att upproret ses som en kamp både mot den korrupta feodala makten och för social rättvisa men också mot den koloniala japanska och för nationen.⁵⁹ Detta var första gången som massan, minjung, grep in som subjekt i den koreanska historien.

För minjung-rörelsen är kampen för en social revolution densamma som kampen mot kolonialmakterna, och flera av dess historiker menar att det finns en tendens inom officiell koreansk historieskrivning att beskriva Tonghak-upproret enbart som en anti-japansk rörelse och därmed undanhålla det sociala budskapet för eftervärlden.⁶⁰

Det var dock under den japanska kolonialtiden som minjung-rörelsen föddes som en medveten idé. I kölvattnet efter Första mars-rörelsen 1919 som hade dominerats av bönder och arbetare fick minjung-begreppet av historikern Sin Ch'ae-ho sin nuvarande betydelse som term för den förtryckta delen av det koreanska folket som alltid genom historien har representerat den absoluta majoriteten av befolkningen.⁶¹ Under Yi-dynastin var minjung slavar och bönder, under kolonialtiden i stort sett alla utom de som samarbetade med japanerna och i dagens Sydkorea arbetarklassen och oppositionen mot den amerikanska närvaron och militärdiktatorerna.

Sydkorea har sedan dess bildande 1948 med få undantag styrts av auktoritära regimer. Till raden av diktatorer räknas Yi Sûng-man 1948-60, Pak Chông-hûi 1961-79, Chôn Tu-hwan 1980-88 och No T'ae-u

⁵³ Hastings Donnan & Thomas M Wilson, *Borders: Frontiers of identity, nation and state* (Oxford/New York, 1999), 73-79.

⁵⁴ Coogan (1995), 669.

⁵⁵ Byeong-chul Park, "Political suicide among Korean youth", *Bulletin of concerned Asian scholars* 1-2/1994.

⁵⁶ Roy Richard Grinker, *Korea and its futures. Unification and the unfinished war* (London, 1998), 176.

⁵⁷ Oliver (1993), 79-87.

⁵⁸ Anders Karlsson, *The Hong Kyôngnae rebellion 1811-1812. Conflict between central power and local society in 19th-century Korea* (Stockholm, 2000), 267-75.

⁵⁹ *South Korea's minjung movement. The culture and politics of dissidence*, red. Kenneth M Wells (Honolulu, 1995), 26-27.

⁶⁰ Nancy Abelmann, "Minjung Theory and Practice", i *Cultural nationalism in East Asia. Representation and identity*, red. Harumi Befu (Berkeley, 1993).

⁶¹ *South Korea's minjung movement* (1995), 32-36.

1988-95. De två grupper som dominerat kampen mot det politiska förtrycket och därmed också minjung-rörelsen i Sydkorea har varit studenter och arbetare.⁶²

Omfattande studentdemonstrationer den 19 april 1960 fick president Yi Sûng-man på fall. Sedan dess är 19 april en av många åminnelse dagar för minjung-rörelsen då studentprotester alltid äger rum i Sydkorea. Det var dock under 1970- och 80-talen som minjung-rörelsen var som mest aktiv.

Under samma tid pågick en omtolkning av den koreanska historien inom minjung-rörelsen och flera viktiga arbeten publicerades av kollektiven Hanguk yôksa yônguhoe (Koreas historiska forskningsgrupp) och Yôksa munje yônguso (Centret för studier av historiska problem).⁶³ I detta historiska projekt ingick även skönlitteratur och poesi som behandlade olika delar av den koreanska historien.

1970 begick arbetaren Chun T'ae-il självmord genom att tända eld på sig själv i protest mot förhållandena på landets fabriker. Detta politiska självmord som skulle följas av hundratals andra radikaliserade minjung-rörelsen i en socialistisk riktning.⁶⁴ Minjung-rörelsens krav tolkades på tre nivåer: minju (demokrati), minjok (folk) som tolkades som återförening och kamp mot USA-imperialismen och minjung, en social revolution. Dessa tre krav betraktades som heliga och odelbara.

Studenter organiserade sig i studiecirklar, läste insmugglad marxistisk litteratur på japanska, vandrade runt i landet, agiterade och organiserade skolor och fackföreningar för arbetare. En hel subkultur uppstod med egna författare och musiker som återupplivade den koreanska bondekulturens estetiska uttryck och där också den traditionella koreanska shamanismen upplevde en renässans.⁶⁵

En annan del av minjung-rörelsen hittades hos de kristna grupper som med inspiration från latin-amerikansk befrielse-teologi tolkade Jesus som förkämpe för de fattiga och förtryckta. Denna minjung-teologi som både katoliker och protestanter anammade fick sitt uttryck i autonoma missionsgrupper som verkade bland de fattiga och också deltog i kampen mot det politiska förtrycket.⁶⁶

Perioden efter Pak Chông-hûis död 1979 präglades av febril aktivitet som kulminerade i Kwangju-upproret och den efterföljande massakern den 18 maj 1980 där en hel stad reste sig mot Chôn Tu-hwans statskupp och för en vecka skapade en frizon vars besegrade krävde stora militära insatser.

Under 80-talet blev böndernas kamp, nonghwal, också en del i minjung-rörelsens agenda där studenter gav sig ut för att medvetandegöra landsbygdens folk. 1987-88 växte kraven på demokratisering samtidigt som studentrörelsen splittrades i flera fraktioner. En gren krävde demokrati först och därefter återförening, och en annan återförening först, därefter demokrati.⁶⁷ Den sistnämnda bildade 1987 den förbjudna organisationen Hanch'ongnyôn som idag dominerar det som är kvar av den klassiska studentrörelsen.⁶⁸

Organisationen betraktar den fortsatta delningen av Korea som ett brott mot det koreanska folkets homogenitet och kräver ett närmande mot Nordkorea. I den kompromisslösa kampen för återförening ingår förbjudna besök i Nordkorea och studier av Kim Il-sôngs chuch'e-ideologi. Under 90-talet har Hanch'ongnyôn orienterat sig mot kommunismen i dess nordkoreanska form, något som var tydligt i det våldsamma studentupproret 1996.

1998 kom Kim Tae-jung till makten, en tidigare oppositionsledare och av många betraktad som åtminstone en före detta minjung-ledare. Samtidigt har många före detta ledare inom minjung-rörelsen i egenkap av medlemmar i Kim Tae-jungs parti demokratiska partiet blivit en del av makten. Detta faktum kommer tveklöst att betyda mycket för minjung-rörelsens framtid och möjligheter att påverka landets politik.

Sammanfattning: Likheter och skillnader

⁶² Lars Lindström, *Accumulation, regulation and political struggles. Manufacturing workers in South Korea* (Stockholm, 1993), 83-87.

⁶³ *South Korea's minjung movement* (1995), 18.

⁶⁴ Park (1994).

⁶⁵ Hyun-key Kim Hogarth, *Korean shamanism and cultural nationalism* (Seoul, 1999), 338-49.

⁶⁶ *South Korea's minjung movement* (1995), 88-98.

⁶⁷ Grinker (1993), 192.

⁶⁸ *Ibid*, 184-85.

Efter en genomgång av de båda ländernas historia finns uppenbara likheter, men samtidigt framträder även skillnaderna, framför allt under senare tid. Låt oss göra en snabbgenomgång av historien.

307 f Kr grundades Ulster, den första historiskt kända staten på Irland, och 194 f Kr motsvarigheten Chosôn i Korea. 432 infördes kristendomen på Irland, och 372 buddhismen i Korea. 445 grundades högkungadömet Tara, den första irländska staten som gjorde anspråk på hela landet. 668 enades Korea under kungariket Silla. Tara utvecklades dock aldrig till att omfatta hela Irland till skillnad från Silla som effektivt gjorde anspråk på större delen av Koreahalvön. Båda ländernas guldålder inföll 650-750 respektive 676-765. Under denna period etablerades katolicismen slutgiltigt på Irland 664, och konfucianismen i Korea 682.

795 invaderade vikingar Irland för första gången, och 731 japaner Korea. Vikingarnas invasion fick bestående konsekvenser för Irland till skillnad från den japanska som endast försvagade förenade Silla temporärt. 1006 enade Brian Bóruma Irland i krig med vikingarna, och 936 enade Wang Kôn Korea i krig med rivaliserande koreanska stater. Brian Bórumas enande gick dock om intet med dennes död till skillnad från Wang Kôn som lyckades grundlägga en ny dynasti.

1169 invaderade normanderna Irland, och 1231 mongolerna Korea. Båda invasionerna förändrade länderna i grunden utan att den inhemska kulturen gick under. 1316 enade Edward Bruce Irland, och 1392 Yi Sông-gye Korea. Edward Bruce lyckades emellertid inte permanenta enandet till skillnad från Yi Sông-gye vars dynastiska efterföljare kom att styra över hela Koreahalvön. 1478-1513 respektive 1418-50 upplevde båda länderna en kulturell storhetstid under guvernör Garret FitzGerald och kung Sejong.

1595 invaderade engelsmännen Irland, och 1592 japanerna Korea. 1607 fullbordade engelsmännen erövringen av Irland till skillnad från japanerna som drog sig tillbaka 1598. Irland blev en engelsk koloni till skillnad från Korea som behöll sin självständighet i ytterligare 300 år. Först 1907 fullbordades den japanska erövringen av Korea.

1695 infördes protestantismen på Irland, och 1784 kristendomen i Korea. 1801 annekterades Irland och blev en del av det förenade kungariket. 1910 annekterades Korea och blev en del av japanska kejsardömet. 300 år skiljer med andra ord i kolonial erfarenhet, något som med all tydlighet avspeglas i de inhemska språkens öde.

1916 respektive 1919 utspelades uppror i båda länderna som ersattes med frihetskrig 1919-21 respektive 1931-45. 1921 delades Irland och inbördeskrig rasade 1922-23. 1945 delades Korea och inbördeskrig följde på detta 1950-53. 24 år skiljer i uppnåendet av självständighet och 28 år i fråga om inbördeskrig.

Därefter existerar två irländska och två koreanska stater inom samma geografiska område. Syd-irland är en katolsk nationalistisk stat medan Nordirland fortfarande är protestantisk och unionistisk. Båda staterna var tidigare starkt auktoritära, men är idag demokratier. Nordirland har dessutom slitits sönder av ett långvarigt inbördeskrig. Nordirland var tidigare det rikare landet, men idag råder det omvända förhållandet.

Syd-korea är en liberaldemokratisk marknadsekonomisk stat medan Nordkorea är kommunistisk och planekonomisk. Syd-korea var tidigare en diktatur men är idag en demokrati, medan Nordkorea fortfarande styrs av en auktoritär regim. Nordkorea var tidigare det rikare landet, men idag råder det omvända förhållandet i ännu högre grad än för Irlands del.

Länderna har efter delningen mer eller mindre isolerat sig omvärlden. Delningarna och inbördeskrigens arv har fullständigt dominerat den politiska dagordningen. Utrikespolitiken har handlat om relationer till rivalen i kampen om legitimitet.

De sydliga länderna har i samband med 1990-talets ekonomiska framgångar genomgått revolutionerande förändringar. Kvinnans ställning har stärkts, böndernas roll som samhällets ryggrad har ersatts av medelklassen, gamla familjestrukturer har upplösts, religionens roll har avtagit och en ungdomskultur har uppstått. På en enda generation har länderna utvecklats från förmoderna till moderna eller till och med postmoderna samhällen.

Nationalismens arv förvaltas av den republikanska rörelsen i Nordirland och minjung-rörelsen i Syd-korea. Både rörelserna anser sig representera folket med stort f, både i historien, i nuet och i framtiden. De reagerar med xenofobisk ryggmärgsreflex mot det som uppfattas som utländskt välde och företräder en nationalism som i sin millenarism har starka paralleller till den tyska nationalsocialismen.

Det rituella pseudoreligiösa våldet bär tydliga hedniska respektive shamanistiska drag. Båda rörelserna praktiserar spektakulära och smärtsamma självmord, hungerstrejk i Nordirland och självförbränning i Korea. De estetiska sidorna representeras av sånger, dikter, dans och folkmusik som kulturaliseras och etnifieras maximalt.

Skillnader finns dock: gradskillnaden mellan våldsamma kravaller och stadsgerillakrig är uppenbar. Båda rörelserna pendlar idag någonstans mellan en subkulturell sekt och en populistisk folk rörelse och håller obönhörligt på att bryta med sin egen tradition av utomparlamentarism och irredentism.

- Abelmann, Nancy: "Minjung Theory and Practice", i *Cultural nationalism in East Asia. Representation and identity*, red. Harumi Befu (Berkeley, 1993)
- Ardagh, John: *Ireland and the Irish* (London, 1994)
- Cho, Myung-hyun: *Korea and the major powers. An analysis of power structures in East Asia* (Seoul, 1989)
- Chubb, Basil: *The government and politics of Ireland* (London/New York, 1982)
- Coogan, Tim Pat: *The IRA* (London, 1995)
- Cumings, Bruce: *Korea's place in the sun. A modern history* (New York/London, 1997)
- Cumings, Bruce: *The origins of the Korean war. Liberation and the emergence of separate regimes 1945-1947* (New Jersey, 1981)
- Davis, Richard: *Mirror hate. The Convergent ideology of Northern Ireland paramilitaries, 1966-1992* (Aldershot/Brookfield, 1994)
- Donnan, Hastings & Wilson, Thomas M: *Borders: Frontiers of identity, nation and state* (Oxford/New York, 1999)
- Foley, Connor: *Legion of the rearguard. The IRA and the modern Irish state* (London, 1992)
- Garvin, Tom: *The evolution of Irish nationalist politics* (New York, 1981)
- Graham, Brian: *In search of Ireland. A cultural geographpy* (London, 1997)
- Grinker, Roy Richard: *Korea and its futures. Unification and the unfinished war* (London, 1998)
- Halliday, Jon & Cumings, Bruce: *Korea: the unknown war* (London, 1988)
- Hastings, Max: *The Korean war* (London, 1987)
- Hussey, Gemma: *Ireland today. Anatomy of a changing state* (London, 1995)
- Karlsson, Anders: *The Hong Kyôngnae rebellion 1811-1812. Conflict between central power and local society in 19th-century Korea* (Stockholm, 2000)
- Kil, Young-hwan: *Korea and the world. Beyond the Cold war* (Boulder/San Francisco/Oxford, 1994)
- Kim Hogarth, Hyun-key: *Korean shamanism and cultural nationalism* (Seoul, 1999)
- Lee, Jae-suk: *Rethinking the Korean unification question* (Stockholm, 1996)
- Lee, Ki-baik: *A new history of Korea* (Seoul, 1984)
- Lindström, Lars: *Accumulation, regulation and political struggles. Manufacturing workers in South Korea* (Stockholm, 1993)
- Lyons, FSL: *Ireland since the Famine* (London, 1990)
- Moody, TW & Martin, FX: *The course of Irish history* (Dublin, 1994)
- Oberdorfer, Don: *The two Koreas. A contemporary history* (London, 1997)
- O'Leary, Brendan & McGarry, John: *The politics of antagonism. Understanding Northern Ireland* (London, 1993)
- Oliver, Robert T Oliver: *A history of the Korean people in modern times. 1800 to the present* (Newark/London/Toronto, 1993)
- Park, Byeong-chul: "Political suicide among Korean youth", *Bulletin of concerned Asian scholars* 1-2/1994
- Patterson, Henry: *The politics of illusion. A political history of the IRA* (London, 1997)
- Prager, Jeffrey: *Building democracy in Ireland. Political order and cultural integration in a newly independent nation* (Cambridge, 1986)
- Sinnott, Richard: *Irish voters decide. Voting behaviour in elections and referendums since 1918* (Manchester/New York, 1995)
- South Korea's minjung movement. The culture and politics of dissidence*, red. Kenneth M Wells (Honolulu, 1995)
- Whyte, John: *Interpreting Northern Ireland* (Oxford, 1991)
- Yang, Sung-chul: *The North and South Korean political systems. A comparative analysis* (Boulder/Seoul, 1994)
- Younger, Calton: *Ireland's civil war* (London, 1972)

Appendix: Chronology	Ireland	Korea
Pre-historic		
Oldest human finding	6500 BC	20 000 BC
Oldest human settling	3000 BC (Lough Gur)	4000 BC (Kulp' o-ri)
Bronze age	2000 BC	1200 BC (Altaics)
Iron age	500 BC (Celts)	400 BC
Old age		
Mythical foundation	2958 BC (Cessair)	2333 BC (Tan' gun)
Oldest state	307 BC (Emain Macha)	194 BC (Wiman-Choson)
First mission	432 (Christianity)	372 (Buddhism)
First unification	445 (Tara)	668 (Silla)
Golden age	650-750	680-760
Second mission	664 (Catholicism)	682 (Confucianism)
First invasion	795 (Vikings)	731 (Waego)
Middle age		
Second unification	1006 (Brian Boruma)	936 (Wang Kon)
Second invasion	1169 (Normans)	1231 (Mongols)
Third unification	1316 (Edward Bruce)	1392 (Yi Song-gye)
Golden age	1478-1513	1418-50
Modern age		
Third invasion	1595 (English)	1592 (Japansese)
Third mission	1695 (Protestantism)	1794 (Christianity)
Conquest	1607 (England)	1907 (Japan)
Annexation	1801	1910
Uprising	1916	1919
Freedom war	1919-21	1931-41
Partition	1921	1945
Civil war	1922-23	1950-53
Authoritarian regime	1921-73	1948-87